

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: .....

Cím: *Az ötvenéves Budapest aktáiból*

Forrás: *Magyarország*

Bn

(Hely)

1922. 12. 24.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

9.439

Hely

"1872 | 1923"

Helyszám

Az ötvenéves Budapest aktáiból

Az első közgyűlés. — A három Márolyok. — Választások és alapbeszédtek. — Az összehusogorodó félszázados jubileum

(A Magyarország tudósítójától.) Egy centenni-
umnak még csak a fele, nemzetek, városok életében
rövid idő, de századoknál többet jelent a Duna két
partján húzódó Pest és Buda történetében. Ötven esz-
tendővel ezelőtt egyesült ez a két város s született
meg az ősi Pestből és régi Budából az ifjú Budapest,
boldog Magyarország nagyrahivatott fővárosa. Az
1872. XXXVI. törvényeikk mondotta ki az egyesítést,
de amíg ennek perfektuálására került a sor, 1873. no-
vembere is beletelt s így az ötvenéves fordulónak a
jövő év őszét kell tekintenünk. 1913 november 17-én,
amikor a negyvenéves születésnapot ültük, másként
képzeltük az első komoly jubileumot, a félszázadost.
Világraszóló ünnepek közt büszkélkedtünk volna
a mi hatalmas, ragyogó metropolisunkkal. Am most
csendes szomorúsággal várjuk Buda és Pest arany-
lakodalmát s a jelenből a múltba fordul tekintetünk,
hogyan abból merítsünk reménységet a jövőre.

1873 október 25-én délelőtt tartotta meg első köz-
gyűlését a Vigadó nagytermében Budapest főváros
első törvényhatósági bizottsága az egész ország élénk
érdeklődésétől kísérve. Ott volt Deák Ferenc is. Ha-
vas Ignác, az alakulást vezető kormánybiztos elnö-
költ, s elrendelte a választást a főpolgármesteri ál-
lásra, amelyre a király Havas Sándor miniszteri ta-
nácsost, Házmán Ferencet, Buda főváros polgármes-
terét és Ráth Károlyt, a pesti királyi tábla alelnökét
jelölte. A választás

Ráth Károlynak kedvezett,

RÁTH KÁROLY.
1821—1897.

aki 209 szavazattal lett Budapest első főpolgármestere

Házmán 169 voksa ellen-
ében. Ráth régi budai
polgári családból szüle-
tett, 48-ban ő szervezte
a pesti *huszárórséget*, az-
tán jogot végzett, ügy-
véd, majd képviselő s az-
után bíró lett. Már pol-
gármesterré választása
után öt nappal, október
30-án megtartották a *be-
iktatást.* A régi város-
háza tornyán a nemzeti
lobogó lengett, a kapu
elől díszes bandérium s
négyfogatú díszkocsi in-
dult, hogy az új főpol-
gármestert a közgyűlés-
re, a Vigadóba vigye.
Ráth Károly letette az
esküt, meghallgatta a hűszó kormánybiztos és
Barna főjegyző üdvözlő szavait, azután megtartotta
hatalmas *székfoglaló programbeszédét.*

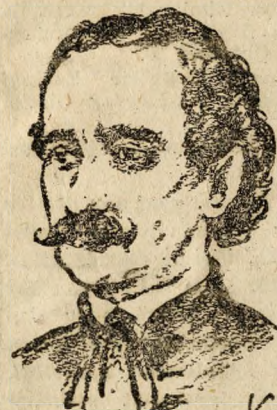
— Oda kell irányozni működésünket — mondotta
—, *hogy minden pártzenvedély, minden partikula-
rizmus, minden kicsinyes rivalitás megszüntetessék,
hogy egy test, egy léleké váljunk politikailag és
társadalmilag.* Mindnyájunkat csak a haza s a fő-
város együttes jóléte vezessen. Az egyesített főváros
oly központja legyen hazánknak, amelyben *tudomány
és művészet, ipar és kereskedelem, polgári és poli-
tikai erény, valamint minden jó és hasznos törekvés*
egyaránt honoljon.

Végül *szigorú pártatlanságot* ígért, mert ez köl-
csönzi az elnöki széknak azt a díszet és tekintélyt,
amelyre szüksége van, hogy hivatásának megfelelően.

November 4-én *polgármestert* választott az új
törvényhatóság óriási többséggel

Kammermayer Károly szemfényében.

Pesti patriciusok ivadéka volt az első polgármester,
48—49-ben honvédfőhadnagy, később Buda, majd

Kammermayer Károly.

1829—1897

tartózkodási hely legyen".

Nyomban ezután megválasztotta a közgyűlés
első alpolgármesternek

Gerlóczy Károly főjegyzőt.

aki mint társai, szintén a főváros területén született
s 1861 óta állott Pest szolgálatában. Őt — minek-
utána 6-án Kada Mihályt emelték a második alpol-
gármesteri székbe — 7-én avatták fel.

— A jó közigazgatás főfeltétele — mondotta ek-
kor — a *gyors és lelkiismeretes kezelés* s egyik leg-
fontosabb tényezője a *józan gazdálkodás.* Óvakodni
kell a meddő kiadások szaporításától, de nem szabad
visszariadni a *hasznos beruházásoktól,* ha hitelt kell
is ezekre igénybe venni. Támogatni kell az ipart és

kereskedelmet és törekedni arra is, hogy **Buda-pest Magyarországnak szívével, lélekkel, de egyúttal nyelvében is valódi fővárosa legyen.**

Gyorsan következett most már a tanácsnokok és egyéb funkcionáriusok megválasztása és végre november 24-én összeülhetett a teljesen megalakult fővárosi bizottság közgyűlése. Ez a munka megkezdésének a napja s ennek az ötvenedik évfordulóját kellene a jubileum dátumává tenni.

Ráth Károly ekkor ismét beszédet mondott, amelyet így végzett:

— Adja a mindenható, hogy most, midőn törvényhatósági működésünket megkezdjük, az egyetértés szelleme lobogja át kebleinket, mert csak így tudunk eleget tenni a szent kötelességeknek, amelyek minket a haza és a főváros irányában megilletnek.

GERLÓCZY KÁROLY
1835 — 1900.

A régi városháza tornya alatt, a csendes hivatali szobákban munkához láttak a „három Károlyok”. Ráth a III. Napoleon-szakállú, elegáns, grand seigneur a stílust, a szellemes ötleteket vitte a főpolgármesteri állásba, Kammermayer, az egykori komáromi hős a puritán, szigorú hivatalnok buzgóságával ült íróasztalánál s e két magyarrá vált pest-budai német ivadék erőnyeit egyesítette a harmadik Károly, Gerlóczy, a vérbeli kuruc magyar (ő hozta haza a halott Kossuth Lajost), akiben volt ötlet, munkabírás és európai látókör. Ők hárman nagyszerű örökséget hagytak utódaikra — a jól megalapozott Budapestet.

A jubileum

A székesfőváros eredetileg nagyszabású formában szerette volna megülni az egyesítés ötvenéves jubileumát, mai anyagi helyzetében azonban nem engedheti meg magának az ünnep'les fényűzését, s most már csak sportünnepélyeket és várostörténeti kiállításokat fog az ősszel rendezni, lehetőleg olyan formában, hogy a bevételek ne csak a tényleges költségeket fedezzék, hanem a jubileum emlékére készül két nagy munka:

Budapest ötvenéves történelének és ötvenéves statisztikájának

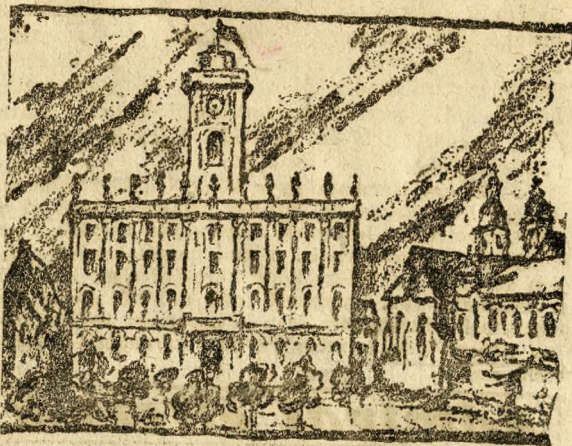
Kiadási költségei is fedezetre találjanak. A fővárosi Gárdonyi Albert főlevéltárossal megírta az ötvenéves főváros történetét, Thirring Gusztávval, a statisztikai hivatal igazgatójával pedig az ötven év statisztikáját foglaltatja össze egy nagyszabású munkában.

Felkerestük Gárdonyi Albert főlevéltárost, aki készülő munkájáról a következőket mondta:

— A főváros történetét 1873-tól 1911-ig már tíz év előtt megírtam a negyvenéves jubileum alkalmából a Városi Szemle kiadásában. Ez a munka szakszerű, azért elhatároztam, hogy az ötvenéves jubileumra megírom Budapest életrajzát minden intimtásával, de megőrizve a munka forrásszerűségét.

— Az elmúlt ötven évet két főkorszakra osztom. A hetvenes, nyolcvanas évek közgyűlései főként a gazdasági élet föllendítésével foglalkoztak. Ez a gazdasági megerősödés kora. A kilencvenes évek végén kezdődött a kulturális fejlődés kora.

— Kedvenc tervem, hogy az ötven éves Budapest életrajzából egy kisebb, körülbelül négy ives iskolai kiadás is készüljön, hogy a főváros közönségéből sajnosan hiányzó tradíciókat az ifjúságba belenevelhessük. Munkámmal egyébként a nyárra már elkészülök, úgyhogy körülbelül szeptember havában fog megjelenni. Még egy tervvel foglalkozom. A fővárosban, mint azt sajnos tapasztaljuk, a rohamos fejlődés közben nem alakult ki egységes építészeti stílus. Voltak ugyan ezen a téren próbálkozások, ezek azonban jelentősebb eredményre nem vezettek. Az egységes építészeti stílus fejlesztése érdekében a „Verschönerungs-Archiv” gyönyörű terv- és homlokzatrájait szeretném kiállítás keretében a főváros építészének és nagyközönségének bemutatni. József nádor tudvalevően 1808-ban megalakította a „Verschönerungs-Commission”-t és ennek irattára teljes egészében a főváros birtokában van.

Az 1900 elején lebontott Régi Városháza a Városháztérrel és a piaristák öreg házával